

CRONICA ACTIVITĂȚII SECȚIILOR DE ARHEOLOGIE ALE MUZEULUI NAȚIONAL DE ISTORIE A TRANSILVANIEI (1995)

Arheologii Muzeului Național de Istorie a Transilvaniei din Cluj-Napoca au desfășurat, în anul 1995, o febrilă și rodnică activitate științifică și culturală, materializată prin cercetări de specialitate, participări cu comunicări, la diferite congrese, simpozioane, colocvii, sesiuni ale unor instituții de profil (internaționale, naționale, regionale ș.a.), organizarea câtorva reușite expoziții de arheologie, conferințe și articole de popularizare, interviuri la radio și televiziune, apariții editoriale, îndrumarea cercului „Prietenii Muzeului” și a taberelor de elevi la săpăturile arheologice. În cronică, sunt amintite, de asemenea, persoanele care, datorită strădaniilor lor deosebite în mediatizarea acțiunilor muzeului nostru, li s-a conferit înaltul titlu de „Membru onorific” al instituției sau au primit „Diplome de onoare”. Apoi, mai sunt enumerate numărul pieselor intrate în patrimoniul muzeal (prin investigații de specialitate, achiziții, donații), componența secțiilor și activități legate de pregătirea profesională.

ȘANTIERE ARHEOLOGICE

(În cazul unor colective de largă colaborare pentru cercetătorii care nu fac parte din personalul științific al muzeului clujean se vor specifica instituțiile de care aparțin).

PREISTORIE

Parța (jud. Timiș). Colectiv: Gheorghe Lazarovici (coordonator), Florin Drașovean (Muzeul Banatului din Timișoara), Mihai Meșter, Zoia Maxim, Sorin Radu. Săpături în „tell-ul” 1, cu descoperirea unui complex de locuire și fortificații din cultura Banatului (neolitic mijlociu).

Olteni (jud. Covasna). Colectiv: Gheorghe Lazarovici (coordonator), Mihai Meșter, Valeriu și Galina Kavruk. Așezare neolitică, aparținând culturii Ariușd.

Iclod (jud. Cluj). a. Punctul „Pământul Vlădicii”. Colectiv: Gheorghe Lazarovici (coordonator), Zoia Maxim, Mihai Meșter, Sorin Radu, Diana Bindea, Crina Lazo, Aurel Bulbuc, Adrian Alicu (a executat prospecțiuni arheologice prin metoda rezistivității solului). Săpăturile au fost întreprinse în centrul așezării neolitice (grupul Iclod); b. Locul „Fun-

dătura“ — „Poderei“. Același colectiv. S-a cercetat complexul de locuire din ultima fază a grupului Iclod (sinteza Iclod-Petrești), depistându-se bordeie; c. Punctul „Tabla Popii“. Colectiv: Viorica Crișan (coordonator), Zoia Maxim, Aurel Bulbuc. S-au depistat, din epoca bronzului, locuințe și două gropi (dintre care una rituală) și Hallstatt.

Taga (jud. Cluj). Colectiv: Mihai Wittemberger (coordonator), Gheorghe Lazarovici, Mihai Meșter, Diana Bindea, Sorin Radu. Așezare neolitică fortificată, cu șanțuri de apărare și val de pământ, complex de locuire Cluj — Cheile Turzii — Lumea Nouă — Iclod, ceramică aparținând grupului Iclod, idoli și silexuri, urme eneolitice, din bronz și hallstattiene.

Cheile Turzii (jud. Cluj), „Peștera Ungurească“. Colectiv: Gheorghe Lazarovici (coordonator), Mihai Meșter, Diana Bindea, Sorin Radu. S-au depistat vetre de foc pentru perioada de vară și de iarnă, ceramică Petrești, cea a „torților pastilate“, niveluri din complexul Cluj — Cheile Turzi — Lumea Nouă — Iclod, totodată, intrându-se și în stratul paleolitic.

Petreștii de Sus (jud. Cluj), „La Alace“. Mihai Meșter. Vestigii descoperite: mormânt din cultura Coțofeni, ceramică din aceeași cultură, un tumul cu manta din piatră (bronz timpuriu), urme hallstattiene și romane.

Copăceni (jud. Cluj), punctul „La moară“. Mihai Rotea. Investigații în așezarea din epoca timpurie a bronzului (pe baza căreia a fost definit „grupul Copăceni“, grup cultural ce cuprinde arcul estic al Carpaților Orientali).

Cornești — Mihai Viteazul (jud. Cluj). Ioana Hica. Urme din epoca bronzului, cea a fierului și medievale timpurii.

Pălatca (jud. Cluj), locul „Togul lui Mândrușcă“. Mihai Rotea. Așezare din bronzul târziu.

Turenii (jud. Cluj). Colectiv: Zoia Maxim (coordonator), Crina Lazo. S-a prelucrat cadranul III și s-au efectuat lucrări de restaurare-consolidare la „Tumulul mare“ (epoca bronzului).

Someșul Rece (jud. Cluj). Mihai Rotea. Săpături în așezarea fortificată a cetății hallstattiene.

Proiecte de analiză, prospectări, cartări: Gheorghe Lazarovici și Mihai Meșter — Valea Someșului (identificări de tumuli); Gheorghe Lazarovici și Viorica Crișan — Valea Zaului — Zau — Șăulia.

Proiecte de arheometrie, analize, identificări: Gheorghe Lazarovici cu Universitatea din Heidelberg (Germania) — surse de cupru; Gheorghe Lazarovici cu Gheorghe Topan și S. Balint (ambii ingineri la întreprinderea clujeană „Armătura“) — analize metalografice pe piesele de cupru.

CIVILIZAȚIA DACICĂ

Grădiștea de Munte (Sarmizegetusa Regia, jud. Hunedoara). Colectiv: Ioan Glodariu (coordonator) și Gelu Florea (ambii de la Universitatea clujeană), Eugen Iaroslavschi, Gabriela Gheorghiu. S-au terminat

investigațiile de la cisterna dacică și lucrările de pe terasa a VII-a, au început săpăturile arheologice de pe terasa a VIII-a A, s-au descoperit trei depozite cu unelte din fier.

Cucuș (jud. Hunedoara). Colectiv: Gelu Florea (coordonator) și Ioan Glodariu (amândoi la Universitatea din Cluj-Napoca), Gabriela Gheorghiu. Verificări la așezarea fortificată dacică (s-au depistat șanțul și două valuri de apărare), apoi s-au descoperit trei niveluri de locuire (cultura Coțofeni, Hallstatt, epoca dacică) și un mic depozit de unelte din fier.

EPOCA ROMANĂ

Sarmizegetusa (Ulpia Traiana, jud. Hunedoara). Colectiv: Dorin Alicu (coordonator), Emilian Bota, Victor Popa, Constantin Pop. Săpături de specialitate la amfiteatru, în faza de lemn a acestuia.

Cluj-Napoca, Piața Unirii. Colectiv: Dorin Alicu, Emilian Bota, Valentin Voișian, Victor Popa. S-au descoperit: trei clădiri publice (una cu instalație de *hypocaustum*), fragmente și inscripții și resturi statuare, din marmură, piese din bronz, monete, ceramică, elemente arhitectonice (o coloană în „picioare“, capitele), toate din epoca romană, o vatră post-romană (secolele IV—VI?) și un nivel medieval, cu pavaj și două laturi dintr-un edificiu.

Cluj-Napoca, str. Victor Deleu. Colectiv: Sorin Cociș (coordonator), Valentin Voișian, Adela Paki. Cercetarea zonei vestice a edificiului roman, cu depistarea unei încăperi cu *hypocaustum*, o curte interioară și elemente de la o ușă (zar și șild), monete, ceramică etc., o vatră din secolele IX—XI, totodată, efectuându-se lucrări de conservare și restaurare.

Cluj-Napoca, Piața Muzeului. Mihai Wittemberger (coordonator), Victor Popa. Cercetări în nivelul fazei de lemn a clădirii romane, depistată în anii anteriori, lucrări de restaurare-conservare și investigarea unui bordei din secolul XIII.

Micăsasa (jud. Sibiu). Ioan Mitrofan. Săpături arheologice, în două puncte, din importantul centru ceramic roman. Descoperiri: urme de drum pietruit, din faza primară a așezării, multe dărâmături provenite de la o mare construcție și fundațiile unui edificiu, ambele din ultimul nivel de locuire, șase cuptoare de ars oale și alte trei pentru coacerea pâinii, ceramică numeroasă (fragmente de vase decorate cu roțița, barbotinate, *terra sigillata*, șampilate, decorate cu șerpi, fragmente dacice), un topor-ciocan, zale, o cheie cu dimensiuni apreciabile, fragmente de lucerne și de fibule din bronz, șase monete ș.a.

Cășeu (jud. Cluj). Colectiv: Dan Isac (de la Universitatea din Cluj-Napoca, coordonator), Adriana Isac. Investigații în *retentura* castrului și în așezarea civilă.

Războieni (jud. Alba). Emilian Bota în colaborare cu Ligia Ruscu (Fac. de istorie), Dan Ruscu (B.C.U.). Identificarea castrului.

Olteni (jud. Covasna). Emilian Bota. Investigații în incinta castrului.

Vărădia (jud. Caraș-Severin), platoul „Chilii”. Eugen Iaroslavschi, în colaborare cu Ovidiu Bozu (Muzeul Județean Reșița). Cercetarea părții vestice a castrului de pământ.

Valea Chintăului (jud. Cluj), „Tulgheș”. Colectiv: Dorin Alicu (coordonator), Valentin Voișian. Investigarea unei clădiri, din piatră, în *pars agricola*, aparținând grandioasei „ferme” rurale romane.

PERIOADA PREFEUDALA

Suceagu (jud. Cluj). Colectiv: Sorin Cociș, în colaborare cu Coriolan Opreanu (Institutul de Arheologie și Istoria Artei Cluj-Napoca). S-au continuat dezvelirea locuințelor din așezarea postromană (secolele IV—V).

EVUL MEDIU

Cenad (jud. Timiș). Colectiv: Petre Iambor și Ștefan Matei. Săpături arheologice la „Biserica Rotondă” (secolele XI—XII) și la fortificația orașului medieval din localitate (secolele XIII—XV), unde s-au depistat elemente de apărare (val și palisadă), ceramică, monete.

Geoagiu de Jos (jud. Hunedoara). Gheorghe Petrov. Investigarea bisericii cu plan central („Rotondă”), din secolele XI—XII, o necropolă din veacurile XI—XIX și a bisericii reformate (secolul XIV). Siderată dispărută.

Orăștie (jud. Hunedoara). Colectiv: Gheorghe Petrov, în colaborare cu Zeno Pinter (Institutul de Studii Socio-Umane din Sibiu). Săpături de specialitate în fortificația medievală din centrul orașului, cu investigarea bisericii cu plan central („Rotondă”, secolul XII), a unui cimitir din veacurile XII—XIX și a bisericii reformate (secolul XIV).

Cicâu (jud. Alba). Gheorghe Petrov. Cercetări la biserica din secolul XV (funcționează și acum, unde s-au făcut datări și precizări ale fazelor de construcție), cu cimitirul aferent ei.

Lopadea Veche (jud. Alba). Gheorghe Petrov. Biserica medievală, în ruine, secolul XV (inventarierea mormintelor, datări, stabilirea planului și ale etapelor de edificare).

Lupșa (jud. Alba). Gheorghe Petrov. S-au urmărit: descărcarea de sarcină istorică a bisericii ortodoxe (veacul XV) din localitate, săpături arheologice în interiorul acestui monument și lucrări de restaurare-consolidare.

SĂPĂTURI DE SALVARE ȘI PERIEGHEZE ARHEOLOGICE

Cluj-Napoca, Spitalul de urgență din cartierul Mănăștur. Gheorghe Petrov. S-a depistat un sit din epoca bronzului.

Cluj-Napoca, Bulevardul Constantin Brâncuși. Ioana Hica. Mormânt roman, cu sarcofag, din piatră.

Cluj-Napoca, Parcul „I. L. Caragiale“. Sorin Cociș. Locuință romană.

Cluj-Napoca, str. Prahovei. Viorica Crișan. Vestigii romane: posibil un șanț și val din incinta antică, toreutică figurată, ceramică, podoabe, ștampilă din lut, cu inscripția AELIVS, apoi, urmele unei locuințe medievale din secolele XVI—XVII, cu monete și cahle.

Cluj-Napoca, str. Mihai Eminescu. Sorin Cociș. Urme de locuire din secolele XVI—XVII.

Cluj-Napoca, Biblioteca județeană. Zoia Maxim; *Gherla*. Gheorghe Petrov; *Moldovenești* (jud. Cluj). Gheorghe Petrov. Toate săpături de salvare pentru descărcarea istorică a terenurilor.

Traseele Cluj — Gherla și Cluj — Turda. Zoia Maxim; *Someșeni*, *Apahida*, *Râscruci*, *Iclod*, *Livada*, *Fundătura* (toate în jud. Cluj). Victor Cătănaș; *Ceaba* (jud. Cluj). Mihai Meșter. Așezare hallstattiană, cu ceramică și culturi. Toate aceste cercetări sunt periegeze.

EXPOZIȚII

Cluj-Napoca. Februarie-martie. Expoziția națională itinerantă „Capodopere de artă romană în Dacia“. Colaborare cu Muzeul „Civilizației dacice și romane“ — Deva, Muzeul Național al Unirii — Alba Iulia, Muzeul Național de Istorie a României — București, Muzeul de Arheologie — Sarmizegetusa, Muzeul de Istorie — Turda, Muzeul de Istorie și Artă — Zalău, Muzeul Județean — Arad, Muzeul „Țării Făgărașului“ — Făgăraș. Coordonatori: Dorin Alicu și Constantin Pop. În anul 1995 expoziția a fost itinerantă și la Turda, Alba Iulia, Deva, Zalău, Tulcea, Făgăraș (în 1996 va fi vernisată la București). Au fost expuse unele dintre cele mai impresionante monumente figurative romane, din piatră, metale și ceramică descoperite în Dacia și considerate creații artistice cu totul ieșite din comun.

Cluj-Napoca. Mai-iunie. Expoziția națională itinerantă „Metalurgia neferoaselor în Transilvania preistorică“. Colaborare cu Muzeul de Mineralogie — Cluj-Napoca, Muzeul de Istorie — Bistrița, Muzeul de Istorie — Baia Mare, Muzeul „Civilizației dacice și romane“ — Deva, Muzeul „Țării Crișurilor“ — Oradea, Muzeul de Istorie — Sfântu Gheorghe, Muzeul Brukenthal — Sibiu, Muzeul de Istorie și Artă — Zalău. Coordonator: Eugen Iaroslavski. Itinerariul în anul 1995 (cu continuitate și în cel următor): Bistrița, Baia Mare, Oradea. Expoziția etalează piese importante care fac dovada că Transilvania a făcut parte dintre leagănele și centrele primare ale metalurgiei bronzului european.

București. Octombrie. Expoziția națională „Comori ale epocii bronzului din România“. Colaborare cu Muzeul Național de Istorie a României — București. S-a încercat să se demonstreze înfloritoarea civilizație a acestei perioade preistorice pe teritoriul țării noastre.

Cluj-Napoca. Octombrie-noiembrie. Expoziția româno-maghiară „Neoliticul în bazinul someșan“, itinerantă. Colaborare cu muzeele din Satu Mare și Nyíregyháza (Ungaria). Tematica acestei manifestări cultural-științifice vorbește de la sine.

Craiova. Octombrie-noiembrie. Cel de al III-lea Salon național de restaurare-conservare. Participare a Laboratorului zonal din cadrul muzeului clujean cu frumoase obiecte.

București. Decembrie. Expoziția itinerantă a instituției noastre „Marele centru ceramic roman de la Micăsasa”. Coordonatori: Constantin Pop și Ioan Mitrofan. Expoziția (cu vernisaje în anul 1996 și în alte orașe ale țării), complet refăcută după popasul din 1993—1994 de la Alba Iulia, Timișoara și Arad, prezintă vestigiile importantului sit (cercetat de Ioan Mitrofan), care reprezintă cea mai mare așezare de olari descoperită, deocamdată, în Dacia romană și, poate, din provinciile dunărene ale Imperiului.

Timișoara, Reșița, Turnu Severin, Zalău sunt orașele unde a poposit, în anul 1995, expoziția cu caracter național „Daco-romani, români, migratori”. Colaborare cu Institutul de Arheologie și Istoria Artei din Cluj-Napoca și muzeele din Sibiu, Alba Iulia, Deva, Târgu Mureș, Zalău, Timișoara, Reșița, Brașov, Bistrița, Miercurea Ciuc, Sfântu Gheorghe, Turnu Severin și Muzeul Național de Istorie a României din București. Coordonator: Ioana Hica. Expoziția (vernisată în 1993 la muzeul nostru, cu continuitate și în anul 1996) reunește obiecte și piese ale culturii naționale, aparținând populației autohtone, care a locuit, în special, în spațiul intracarpatic, începând cu secolul IV p.Chr. până în veacurile XI—XII. Este ilustrată creștinarea daco-romanilor (rămași pe aceste meleaguri după „retragerea aureliană”), evoluția lor în timp, nașterea poporului român, precum și vestigii ale popoarelor migratoare, care au străbătut Transilvania și Banatul.

Alba Iulia, Sibiu, Oltenița, Călărași, Piatra Neamț, aici a fost găzduită expoziția națională itinerantă „Ceramica pictată neolitică și eneolitică din România” (vernisată anul trecut la Cluj-Napoca, cu periplu și în 1996). Colaborare cu mai multe muzee din țară. Coordonator: Zoia Maxim. Sunt prezentate admirabile vestigii artistice privind aceste epoci preistorice.

SESIUNI ȘTIINȚIFICE

În țară:

Cluj-Napoca. 25 februarie. „Masa rotundă” cu tema „Paleometalurgia cuprului și a bronzului timpuriu”. Muzeul Național de Istorie a Transilvaniei, în colaborare cu Institutul român de tracologie — filiala Cluj-Napoca și Seminarul național de arheometrie. Gheorghe Lazarovici a prezentat referatul „Piese analizate, prezentarea arheologică și rezultatele analizelor”. Au mai participat la discuții Mihai Rotea și Mihai Wittemberger. În cursul anului 1995 au mai fost încă patru „mese rotunde” despre probleme legate de bronzul timpuriu, la București, Sfântu Gheorghe, Alba Iulia și Piatra Neamț, cu amintiri invitați clujeni.

Buziaș. 9—10 martie. Simpozionul „Cercetări arheologice din Banat”. Societatea istoricilor bănățeni, Institutul român de tracologie — filiala Timișoara și Muzeul Banatului din Timișoara. Petre Iambor și Ștefan

Matei au avut intervenția despre „Săpăturile arheologice de la Cenad, campania 1994“.

Miercurea Ciuc. Aprilie. Simpozionul „Mit și mitologie românească“. Școala generală nr. 2 din Miercurea Ciuc. Viorica Crișan a vorbit despre „Cultul divinităților gemelare din Dacia“.

Caransebeș. 28—29 aprilie. Simpozionul „In memoriam Constantini et Hadriani Daicoviciu“. Muzeul județean de etnografie și al regimentului de graniță, în colaborare cu Inspectoratul pentru cultură al județului Caraș-Severin. Constantin Pop a prezentat comunicarea „Mitul broaștei țestoase în reprezentări figurate din Dacia romană“.

București. 4—6 mai. Simpozionul „Relicve arheologice ale lumii tracice. Cercetări de teren în anii 1993—1994“. Institutul român de tracologie din București. Comunicarea lui Gheorghe Lazarovici: „Proiectele: surse de cupru, analize metalografice și săpături în tumulii din Munții Petrindului“.

Cluj-Napoca. 11—14 mai. Sesiunea XXIX națională de rapoarte arheologice (cercetările din anul 1994). Colaborare cu Comisia Națională de Arheologie, Ministerul Culturii și Direcția Monumentelor Istorice. În ordinea epocilor istorice, au prezentat comunicări: Epoca metalelor: Mihai Rotea, „Așezarea din epoca bronzului de la Copăceni „La moară“, jud. Cluj; Gheorghe Lazarovici, Aurel Bulbuc, Viorica Crișan, „Complexele hallstattiene timpurii de la Iclod „Tabla Popii“, jud. Cluj“; Civilizația geto-dacică: Eugen Iaroslavschi și Gabriela Gheorghiu, în colaborare cu Ioan Glodariu și Gelu Florea (ambii de la universitatea napocensă), „Sarmizegetusa Regia, jud. Hunedoara: terasele VII, XIV și IV“; Viorica Crișan și Molnár Eva (Muzeul Secuiesc al Ciucului, din Miercurea Ciuc), „Cercetări arheologice în zona „Terasei 5“ din așezarea dacică fortificată de la Merești „Dâmbul Pipașilor“, jud. Harghita“; Antichitatea greco-romană: Eugen Iaroslavschi și Ovidiu Bozu (Muzeul Județean Reșița), „Fortificația romană de la Vărădia, jud. Caraș-Severin“; Adriana Isac și Dan Isac (Universitatea din Cluj-Napoca), „Castrul roman de la Cășeu, jud. Cluj“; Dorin Alicu, Emilian Bota, Victor Popa, „Colonia Ulpia Traiana Augusta Dacia Sarmizegetusa (Sarmizegetusa), jud. Hunedoara: Amfiteatrul, Clădirile EM 30—31, săpăturile din curtea Bazei arheologice“; Dorin Alicu, Ștefan Matei, Petre Iambor, Emilian Bota, Ioana Hica, „Municipiul Cluj-Napoca, jud. Cluj: săpăturile arheologice din Piața Unirii“; Sorin Cociș, Adela Paki, Valentin Voişian (student la Facultatea de Istorie din Cluj-Napoca): „Municipiul Cluj-Napoca: investigații pe str. Victor Deleu“; Sorin Cociș, Valentin Voişian (student), Viorica Rusu-Bolindeț (Muzeul Național al Unirii Alba Iulia), „Municipiul Cluj-Napoca: cercetări pe Bulevardul Eroilor“; Mihai Wittenberger, Victor Popa, Sorin Bulzan (student la Facultatea de Istorie napocensă), „Municipiul Cluj-Napoca: săpături arheologice în Piața Muzeului“; Ioan Mitrofan, „Așezarea romană de la Micăsasa, jud. Sibiu“; Epoca postromană, migrații: Sorin Cociș și Coriolan Opreanu (Institutul de Arheologie și Istoria Artei Cluj-Napoca), „Așezările din secolele III—V și VII—IX de la Suceagu, jud. Cluj“; Civilizația medievală: Petre Iambor și Ștefan Matei, „Cenad, jud. Timiș, fundațiile unei construcții de tip „Rotondă“, sec. XII—XIII“; Gheorghe Petrov, „Biserica orto-

doxă de la Cicău, jud. Alba (sec. XV)“; Gheorghe Petrov, în colaborare cu Zeno Pinter (Institutul de Studii Socio-Umane, din Sibiu), Marian Tiplig (student la Facultatea de Istorie sibiană), Horațiu Groza și Mihai Dobre (ambii de la Universitatea din Sibiu), „Orăștie, jud. Hunedoara: „Cetate“ și „Mănăstirea Franciscană“; Gheorghe Petrov și Zeno Pinter (Institutul de Studii Socio-Umane, din Sibiu), „Complexul medieval timpuriu (biserica și necropolă) de la Geoagiu de Jos, jud. Hunedoara“. Cu ocazia acestei sesiuni de rapoarte participanții au vernisat expoziția „Metalurgia neferoaselor în Transilvania preistorică“ și au făcut vizite de documentare la monumentele de epoca romană din Cluj-Napoca, săpăturile arheologice neolitice de la Iclod, Cetatea de la Dăbâca și Complexul arheologic de la *Porolissum* (colaborare cu Muzeul de Istorie și Artă Zalău).

Cluj-Napoca. 13—14 mai. Seminarul VIII de Arheometrie. Muzeul Național de Istorie a Transilvaniei. Au fost invitați cercetători din București, Sibiu, Iași, Alba Iulia, Brașov. Comunicări ținute: Adrian Alicu, „Măsurători de rezistivitatea solului în amfiteatrul roman de la Ulpia Traiana Sarmizegetusa“; Lucian Tarcea și Gheorghe Lazarovici, „Noi orientări în stocarea și prelucrarea pe calculator a informațiilor arheologice (Proiectul Zeus 2)“; Gheorghe Lazarovici cu Livia Ghergari și Alexandru Hosu (cercetători clujeni), „Analiza ceramicii neolitice de la Gura Baciului“; Gheorghe Lazarovici și Dana Pop (Universitatea din Cluj-Napoca), „Analizele unor surse și obiecte de cupru din Transilvania“; Gheorghe Lazarovici cu Gheorghe Topan și S. Balint (ambii ingineri la întreprinderea clujeană „Armătura“), „Analize metalografice ale pieselor de cupru din Transilvania“; Ioan Mărza (Universitatea napocensă) și Zoia Maxim, „Date petroarheologice în stațiunea de la Gura Baciului“; Crina Lazo cu Zoia Maxim, „Date arheometrice asupra materialului litic șlefuit de la Iclod. Analize petrografice și mineralogice“; Viorica Crișan, „Considerații de ordin demografic privind estul Transilvaniei în epoca dacică“. Cercetătorii au organizat o „masă rotundă“ având tema „Baza de date, informații și standarde“ și au participat, împreună cu invitații la cea de a XXIX-a sesiune națională de rapoarte arheologice, la manifestările științifico-culturale organizate de Muzeul Național de Istorie a Transilvaniei.

Miercurea Ciuc, 26—27 mai. Simpozionul „Memoria pământului străbun“. Colaborare cu Școala generală nr. 9, din Miercurea Ciuc (Catedra de istorie-geografie) și Prefectura județului Harghita. Comunicări: Gheorghe Lazarovici, „Practici religioase în neolitic cu referire la estul Transilvaniei“; Viorica Crișan, „Descoperiri arheologice în județul Harghita“ și „Cetăți dadice: așezarea de la Merești. Rezultatele săpăturilor arheologice din anii 1988—1994“. Pentru invitați, elevii școlii au prezentat un spectacol cultural și s-a vizitat cetatea dacică de la Jigodin.

Sfântu Gheorghe. 22—24 septembrie. Simpozionul „Istorie, cultură și civilizație românească în sud-estul Transilvaniei“. Muzeul „Spiritualității Românești“ din Sfântu Gheorghe. Intervenții: Gheorghe Lazarovici, „Din istoria străveche a zonei Carpaților Orientali (epoca neolitică)“; Zoia Maxim, „Prototracii în Carpații Răsăriteni“; Viorica Crișan, „Așezări tracice și dacice în Carpații Orientali“.

Călărași. 13—15 octombrie. Simpozionul „Cultură și civilizație la Dunărea de Jos“. Muzeul „Dunării de Jos“, în colaborare cu Inspectoratul județean pentru cultură Ialomița. Zoia Maxim a vorbit despre „Evoluția ceramicii neolitice pictate din Transilvania“.

Cluj-Napoca și Iclod. 20—21 octombrie. Seminarul V național de etnoarheologie: „Focul, lutul, gestul, sunetul“. Colaborare cu Ministerul Culturii, Inspectoratul Județean pentru Cultură Cluj, Muzeul Etnografic al Transilvaniei din Cluj-Napoca, Institutul român de tracologie. Gheorghe Lazarovici a adresat un cuvânt de salut participanților, după care cercetătorii muzeului de istorie au prezentat următoarele lucrări: Mihai Rotea, „Groapa rituală de metalurgiști (?) de la Fântânele“; Mihai Wittemberger, „Mormintele de incinerare din bronzul târziu“; Valeriu Kavruk, „Destinația culturală a „ cenușarelor“ din epoca bronzului (Sabatinovka-Coslogeni-Noua-Belogrudovka)“; Zoia Maxim și Viorica Crișan, „Gestul și sunetul în prelucrarea metalelor“; Gheorghe Lazarovici și Mihai Meșter, „Gropi de fundare din epoca neolitică“. S-au organizat mesele rotunde: „Gestul și sunetul în credințele populare“ și „Spiritualitatea românească legată de foc și lut“. De asemenea, cercetătorii invitați (din Sfântu Gheorghe, Iași, Brăila, București, Timișoara și studenta Alice Lazarovici) au vizitat Muzeul de Istorie din orașul Gherla.

Sfântu Gheorghe. 18—19 noiembrie. Simpozion și „masă rotundă“ organizate de Muzeul „Spiritualității Românești“ din Sfântu Gheorghe. Gheorghe Lazarovici a prezentat: „Etnoarheologia zonelor înalte“.

Alba Iulia. 24—26 noiembrie. Sesiunea Muzeului Național al Unirii din Alba Iulia, dedicată zilei de „1 Decembrie“. Intervenții: Gheorghe Lazarovici, „Etapetele procesului de neolitizare în Balcani“; Gabriela Gheorghiu, „Cisterna de la Grădiștea Muncelului“; Ioan Mitrofan, „Materiale și ustensile folosite de olarii romani“; Sorin Cocîș și Vasile Moga (Muzeul Național al Unirii), „Fibulele din colecția Muzeului Unirii. Cu acest prilej, s-au făcut vernisajele expozițiilor: „Marea Unire din 1918 în colecțiile documentare ale Muzeului Național al Unirii“, „Zorii vieții urbane la Alba Iulia“, „Restaurarea vechilor documente — punte între trecut și viitor“ și Salonul Național de pictură „1 Decembrie“.

București. Decembrie. Academia Română. La dezbaterile problemelor legate de lucrările de restaurare-conservare la Sarmizegetusa Regia a luat parte Eugen Iaroslavschi.

București. 14—15 decembrie. Sesiunea Muzeului Național de Istorie a României din București. Au participat: Ioan Mitrofan, „Simboluri paleocreștine în așezarea romană de la Micăsasa“ și Constantin Pop, „Câteva observații privind producția de ceramică din Dacia romană“. A avut loc vernisajul expoziției itinerante „Marele centru ceramic roman de la Micăsasa“, organizată de muzeul nostru.

În cadrul ședințelor lunare ale „Societății Naționale de Studii Clasice“ (filiala din Cluj-Napoca), Adela Paki a vorbit despre „Elemente ale unui studiu onomastic privind populația din estul Daciei“.

INTERNAȚIONALE:

Mangalia. 21—28 mai. Ședințele Comisiei de studii sud-est europene și tracologie, în colaborare cu Academia din Heidelberg (Germania), Comisia Balcanologică și Balkanski Institut, din Beograd. Invitați din România, Bulgaria, Albania, Germania, Moldova, Ungaria, Serbia. Gheorghe Lazarovici a prezentat „Raportul cu privire la Seminarul de neolitizare din Balcani“.

Karlovo (Bulgaria). 4—8 iunie. Simpozion cu tema „Early Bronze Age Settlement Patterns in the Balkans“. Au prezentat lucrări: Zoia Maxim, „Les habitats Coțofeni dans la vallée de Someș“ și Gheorghe Lazarovici, „Early Bronze Age in the Petrind Mountains“.

Bacău. 7—10 septembrie. Simpozionul „Tell-urile — axe cronologice ale preistoriei“. Muzeul județean de istorie „Iulian Antonescu“ din Bacău, în colaborare cu Institutul de Arheologie din Iași. Gheorghe Lazarovici a vorbit despre „Fortificația și tell-ul de la Parța“; Zoia Maxim, „Sur le problème de migration et diffusion pendant le néolithique tardif en Transylvanie“.

Tulcea. 19—24 septembrie. Colocviu internațional organizat de Institutul de Cercetări Eco-Muzeale, din Tulcea. Gheorghe Lazarovici a ținut comunicarea „Mormintele tumulare din Munții Petrindului“.

Santiago de Compostella (Spania). Septembrie. Congresul Asociației europene a arheologilor. Adela Paki a prezentat expozeul „Implicarea politicului în săpăturile arheologice din Cluj-Napoca“.

Timișoara. 4—8 octombrie. Simpozionul organizat de Muzeul Banatului din Timișoara, având tema „The Vinča Culture its Role and Cultural Connections“. Gheorghe Lazarovici și Zoia Maxim au vorbit despre „Márton Roska's Excavations from Turdaș and their results“.

Tulcea. 8—15 octombrie. Colocviul III româno-elvețian, „La politique édilitaire dans les provinces de l'Empire romain, IIme — IVme siècles après J.-Ch.: La vie rurales dans les provinces romaines: vici et villae“. Institutul de Cercetări Eco-Muzeale, din Tulcea, în colaborare cu Muzeul Național de Istorie a Transilvaniei, din Cluj-Napoca. Participanți: cercetători elvețieni și români din București, Cluj, Constanța, Craiova, Iași, Tulcea, Timișoara, Alba Iulia, Deva, Târgu Mureș, Pitești și Sarmizegetusa. Personalul științific al muzeului nostru s-a remarcat cu următoarele lucrări: Eugen Iaroslavschi, „Vestiges romaines dans la zone de Sarmizegetusa dace“; Constantin Pop, „Vita spirituale nell'ambito rurale della Dacia Superiore“; Victor Popa, „Femeia în mediul rural din Dacia romană“; Emilian Bota, „Reprezentări artistice în mediul rural din Dacia Superior“; Ioan Mitrofan, „Villae rusticae en Dacie romaine“; Dorin Alicu, „Les villae rusticae du bassin de Someș“; Ioana Hica, „Données archéologiques concernant l'agriculture en Transylvanie après la retraite romaine“. Participanților li s-a mai oferit vernisarea expoziției naționale itinerante „Capodopere de artă romană în Dacia“ (organizată de Muzeul Național de Istorie a Transilvaniei, din Cluj-Napoca) și excursii de documentare la cetățile grecești și romano-bizantine de la *Dinogetia*, *Halmyris*, orașele pontice *Argamum*, *Histria*, *Tomis*,

cripta martirilor de la Niculițel, centrul de olărie de la Telița, mănăstirea Cocos, „Centrul de Studii pre- și protoistorie“ de la Celic-Dere, Muzeul de Arheologie din Tulcea, Muzeul de Istorie Națională și Arheologie din Constanța, Muzeul *Tropaeum Traiani* de la Adamclisi și o reconfortantă călătorie pe Dunăre.

Vrșac (Serbia). 12—15 octombrie. „Masă rotundă“ despre „Data Base und Data Informations für Neolithicum“. Gheorghe Lazarovici a expus „Raportul despre „Monografia româno-iugoslavo-maghiară privind preistoria (vol. I)“ și „Proiectul de arheometrie al grupului de lucru româno-iugoslav cu bază de date și informații“.

Turnu Severin. 11—12 decembrie. Simpozionul „Schela-Cladovei-Lepenski Vir — 30 ans des recherches archéologiques“. Muzeul „Regiunii Porților de Fier“ din Turnu Severin. Gheorghe Lazarovici a expus despre „Bases de données et informations concernant le néolithique ancien“.

Conferințe de popularizare: 81.

Articole de popularizare: 116.

Interviuri la radio și televiziune: 57.

Deplasări peste hotare: Gheorghe Lazarovici (Karlovo — Bulgaria și Vrșac — Serbia), Zoia Maxim (Karlovo — Bulgaria), Adela Paki (Santiago de Compostella — Spania).

Coordonarea activității asociațiilor de elevi „Prietenii Muzeului“ și „Cercul național al tinerilor arheologi „Hadrian Daicoviciu“: participarea pe șantiere arheologice a taberelor de copii (Dorin Alicu, Victor Popa, Mihai Wittemberger, Gabriela Gheorghiu, Eugen Iaroslavschi, Mihai Meșter, Gheorghe Lazarovici, Emilian Bota, Viorica Crișan); organizarea sesiunii anuale a tinerilor arheologi (Craiova, 9—11 iunie, Gheorghe Lazarovici, Dorin Alicu, Zoia Maxim, Mihai Meșter, Diana Bindea, Victor Popa, Sorin Radu), comunicare de metodică (sesiunea elevilor din Iași, Victor Popa), conferințe (Mihai Meșter, Viorica Crișan, Mihai Rotea, Valentin Voișian, Gabriela Gheorghiu), amenajări de cabinete istorice școlare (Mihai Meșter, Mihai Rotea), coordonarea activității cercului „Prietenii Muzeului“ (Adriana Isac).

Apariții editoriale: în cursul anului 1995 s-au tipărit următoarele volume sub egida Muzeului Național de Istorie a Transilvaniei (sunt amintite doar cele referitoare la secțiile de arheologie):

— Anuarul *Acta Musei Napocensis*, 32, I (Preistorie — arheologie — istorie veche), Cluj-Napoca, 917 pagini;

— Gheorghe Lazarovici, Zoia Maxim, *Din istoria Transilvaniei (mileniul VI î.Chr.)*. Gura Baciului, monografie în colecția „Bibliotheca Musei Napocensis“, XI, Cluj-Napoca, 436 pagini;

— Dorin Alicu, Adela Paki, *Town-Planning and Population at Ulpia Traiana Sarmizegetusa*, „British Archaeological Reports“, 605, Oxford, 93 pagini;

— Dorin Alicu, Constantin Pop (coordonatori), *Catalogul Expoziției naționale „Capodopere de artă romană în Dacia“* (româno-francez), Cluj-Napoca, 34 pagini;

— Eugen Iaroslavschi (coordonator), *„Catalogul Expoziției naționale „Metalurgia neferoaselor în Transilvania preistorică“, Cluj-Napoca, 47 pagini;*

— Zoia Maxim, Dragomir Popovici (coordonatori), *Ceramică neolitică. Meșteșug, artă, tradiție. Trei milenii de spiritualitate preistorică*, (colaborare Muzeul Național de Istorie a Transilvaniei Cluj-Napoca, Muzeul Național de Istorie a României București, Complexul muzeal județean Neamț — Piatra Neamț), Ed. Panteon, Piatra Neamț, 124 pagini.

Creșterea patrimoniului muzeal: au fost inventariate un număr de 12.000 piese (ce reprezintă 7.305 poziții din registrul de inventar muzeal) la „Secția de preistorie și civilizație dacică“ (săpături arheologice preistorice sau periegeze la Iclod, Cluj-Napoca, Bulevardul Eroilor, Feleac, Făget, Vadul Crișului, Viștea, Bernadea, Țaga, Cheile Turzii, Copăcenii, Pălătea) și un număr de 122 piese din zona cetăților dacice din Munții Orăștiei și 673 din așezarea dacică fortificată de la Merești; 729 obiecte la „Secția de arheologie romană și etnogeneza românilor“ (683 exemplare provenite de pe șantierul de la Gilău și 46 de la Micăsasa). S-au achiziționat patru piese (o placă votivă reprezentând pe zeița Diana, o stanță monetară dacică, un topor din piatră și un celt de bronz). Coordonator: conservatorul general al muzeului Ana Maria Szöke.

Componenta secțiilor de arheologie: Secția de cercetare: dr. Gheorghe Lazarovici (șef de secție), drd. Dorin Alicu, drd. Sorin Cocîș, drd. Petre Iambor, Galina Kavruk și dr. Valeriu Kavruk (ambii la secția muzeului nostru de la Sfântu Gheorghe), drd. Zoia Maxim, dr. Ioan Mitrofan, dr. Francisc Pap; „Preistorie și civilizația dacică“: drd. Eugen Iaroslavschi (șef de secție), Aurel Bulbuc (la secția muzeului de la Iclod), Victor Cățanaș, drd. Viorica Crișan, drd. Gabriela Gheorghiu, Mihai Meșter, drd. Mihai Rotea, Rodica Gaciu (desenator), Livia Hoț, Liana Mătiș și Margareta Purcel (toate supraveghetoare); „Arheologia romană și etnogeneza românilor“: drd. Dorin Alicu (șef de secție), drd. Emilian Bota, drd. Ioana Hica, drd. Adriana Isac (custode general), drd. Adela Paki, drd. Constantin Pop, drd. Victor Popa (în octombrie a plecat din instituția noastră), Valentin Voişian, Károly Török (desenator), Mariana Morușan și Eugenia Tuturuț (ambele supraveghetoare).

Perfecționarea profesională: au reușit la examenele pentru înscrierea la doctorat: Emilian Bota și Victor Popa; Adriana Isac un referat la doctorat, Valentin Voişian a reușit la examenele pentru masterat.

Pentru merite deosebite în promovarea legăturilor naționale și internaționale, a mediatizării și sprijinirea activităților științifice și culturale ale Muzeului Național de Istorie a Transilvaniei, Consiliul Științific al acestei instituții a acordat binemeritul titlu de „Membru onorific al muzeului“ domnilor Costel Alic (prefectul județului Hunedoara), prof. dr. Hans Bögli-Hoffmann (Basel — Elveția) și prof. dr. John Nandris (Institute of Archaeology — University College London) și „Diplome de onoare“, următoarelor persoane: Horia Vasiloni (Redacția culturală TVR, postul național), Octavian Dohotaru, Silvia Pinte, Constantin Dumitrescu și Ovidiu Moldovan (toți de la Studioul de televiziune Cluj), Vasile Costin (corespondentul clujean pentru TVR București), Theodor

Mateescu (redactorul din Cluj-Napoca pentru Radiodifuziunea Română București), Monica Tripon (redactor la cotidianul „Adevărul de Cluj“), Ioan Maxim Danciu (redactor la săptămânalul clujean de cultură „Tribuna“), precum și instituțiilor: Studioul de Radio și TV din Cluj-Napoca și cotidianului „Adevărul de Cluj“.

CONSTANTIN POP

TÄTIGKEIT DER ABTEILUNGEN ARCHÄOLOGIE
DES NATIONALMUSEUMS FÜR GESCHICHTE SIEBENBÜRGENS
(1995)

(Zusammenfassung)

Die Archäologen des Nationalmuseums für Geschichte Siebenbürgens hatten, im Jahre 1995, zahlreiche wissenschaftliche und kulturelle Tätigkeiten, unter anderen archäologische Forschungen, Ausstellungen, Fachkonferenzen, Interviews, Vorträge, Bucherscheinungen, Inventarierung, Fachkurse.